

Клек Анатолій Романович

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-27>

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНТЕХ-ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ

Імплементація дієвих підходів до формування фінтех-екосистеми України повинна ґрунтуватися на розумінні її сутності та окресленні базових понятійних конструкцій. Тому актуалізується потреба вивчення відповідних проблем, зважаючи на сучасні виклики і реалії війни, а також враховуючи певні програмно-стратегічні напрацювання у цій сфері. При цьому важливо зважати на дискусійність відповідних підходів, а також нових пропозицій, зважаючи загалом на новизну розглядуваних понять для вітчизняних вчених і практиків та відсутність усталених наукових візій.

На наш погляд, понятійно-категорійний апарат дослідження фінтех-екосистеми України повинен включати адаптоване концептуальне розуміння: 1) екосистеми (у фінансово-економічній сфері) та її елементів; 2) фінансових технологій; 3) фінтех-екосистеми та її структуризації; 4) принципів формування фінтех-екосистеми, зокрема в реаліях війни та необхідності післявоєнного відновлення. Це не є вичерпним, однак мінімальним, вважаємо, переліком аспектів дослідження фінтех-екосистеми. Чітке розуміння такої понятійно-категорійної конструкції дає змогу уже на її основі формувати відповідні стратегії і програмні документи, може бути корисним у процесі імплементації певних правових норм у різних документах, зокрема в законодавстві України. У протилежному випадку матиме місце дефіцит розуміння основними стейкхолдерами понять і термінів, які стосуються екосистем такого типу, а також неефективність підходів уже в практичній площині й

потенційних рішень щодо стимулювання розвитку фінтеху в Україні.

Передусім зауважимо, що в економічній сфері екосистему можна розглядати як сукупність взаємопов'язаних організацій, інституцій, людей, технологій і ресурсів, які взаємодіють, створюючи певну цінність для споживачів, бізнесу та суспільства. У такому разі можна вважати, що екосистема включає: 1) ключових учасників (акторів) – компанії, підприємства, стартапи, постачальники та споживачі фінтех-послуг; 2) інфраструктуру – цифрові платформи, технології та рішення; 3) регуляторні рамки – закони, норми, певною мірою безпосередньо інституції, які забезпечують функціонування системи; 4) синергію – співпраця та координація між учасниками для досягнення спільних цілей.

Пропонуємо розглядати фінансові технології (фінтех, FinTech) як інноваційні рішення, які орієнтовані на створення нових фінансових продуктів та послуг для суб'єктів господарювання, громадян, державних інституцій та інших стейкхолдерів, що сприяють кращому задоволенню потреб на засадах фінансової інклюзії та цифровізації. Дотримуватимемось і уже обгрунтованого нами підходу до розуміння фінтех-екосистеми як сукупності взаємопов'язаних учасників, включаючи фінансові установи, технологічні компанії, регуляторні органи, інвесторів і користувачів, які взаємодіють між собою з метою розробки, впровадження та використання інноваційних фінансових технологій. Як кінцевий результат синергії відповідних взаємодій в такій екосистемі розглядається зазвичай створення нових фінансових продуктів і послуг, які підвищують доступність, ефективність і зручність фінансових операцій для бізнесу та споживачів, сприяючи розвитку цифрової економіки та імплементації технологій у фінансовий сектор [1].

Важливий аспект у понятійно-термінологічній конструкції дослідження фінтех-екосистеми – це розуміння того, хто є її учасниками, а також інфраструктурно-інноваційного забезпечення її формування. Зауважимо, що серед учасників фінансової екосистеми,

як це передбачає Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, можна виділити шість основних груп: 1) надавачі фінансових послуг (фінансові установи та інші юридичні особи, які мають право надавати фінансові послуги відповідно до законодавства); 2) користувачі (домогосподарства, бізнес та держава); 3) інвестори (іноземні та національні); 4) провайдери інфраструктури та технологій (компанії та державні інституції, що надають послуги, продукти, сервіси та рішення для надавачів послуг та інших учасників фінтех-екосистеми); 5) суб'єкти економічної і фінансової державної політики (полісімейкери), що створюють дієве правове поле; 6) експерти (бізнес-асоціації, галузеві об'єднання, науковці, міжнародні фінансові організації, освітні заклади, рейтингові агентства, фінансові регулятори, консалтингові компанії) [2].

Структуризація фінтех-екосистеми може здійснюватися наступними чином та з виокремленням таких елементів, втім числі враховуючи реалії війни в Україні:

1. Регуляторні інститути та правова основа, що передусім включає Національний банк України (регулювання цифрових фінансових послуг, підтримка запуску цифрової гривні, створення умов для розвитку fintech-рішень через “регуляторні пісочниці”), Міністерство цифрової трансформації України (інтеграція фінансових послуг у платформу “Дія”, підтримка рішень в сфері криптовалют та електронних платежів), а також адаптацію до вимог міжнародних партнерів (йдеться про гармонізацію українського законодавства зі стандартами ЄС, технічну та фінансову допомогу, що буде важливою в разі вступу у ЄС, будь-яке інше дотримання вимог партнерів, які є донорами України під час війни, або потенційно фінансуватимуть відновлення).

2. Учасники екосистеми: 1) банки та небанківські установи, зокрема інноваційні банки, скажімо ПриватБанк, monobank (впровадження цифрових карток, мобільних додатків, безконтактних платежів); 2) небанківські фінансові установи (мікрофінансові організації, страхові компанії з цифровими рішеннями); 3) фінтех-компанії (платіжні системи (LiqPay, Portmone), стартапи, що

пропонують інноваційні послуги (кредитування, краудфандинг, інвестиції); 4) користувачі: а) громадяни України (доступ до фінансових послуг навіть у зонах бойових дій чи за кордоном); б) бізнес, зокрема малий та середній (сервіси для електронної комерції, фінансування, управління платежами); в) волонтери (зручні платформи для збору коштів і прозорого звітування за рахунок найрізноманітніших цифрових рішень.

3. Технологічна інфраструктура, яка функціонує передусім за рахунок програмних продуктів та розвитку ІТ-галузі, а саме: цифрові платежі (QR-коди, NFC, P2P-перекази, мобільні додатки), цифрова ідентифікація (верифікація через “Дію”, використання електронного підпису), кібербезпека (захист даних користувачів, протидія шахрайству, блокчейн-технології для забезпечення прозорості), офлайн-рішення (автономні платежі на випадок відключення інтернету чи електрики, що актуально в реаліях війни), краудфандингові платформи (збір коштів на гуманітарні та військові потреби), інвестиційні платформи.

4. Освітньо-наукова інфраструктура та культура стартап-підприємництва: 1) фінансова грамотність (підвищення фінансової інклюзії та грамотності в країні, популяризація цифрових фінансових продуктів серед населення); 2) акселератори та інкубатори (підтримка стартапів і малого бізнесу); 3) освітні програми (підготовка спеціалістів у сфері фінтех); 4) комплексне стимулювання навиків стартап-підприємництва, зокрема в ЗВО, а також розвиток стартап-культури загалом [1].

Концептуальні основи формування фінтех-екосистеми в Україні в умовах війни, безпекових викликів та необхідності післявоєнного відновлення, на наше переконання, ґрунтується на таких основних принципах:

1. Цифрова стійкість та безпека. Забезпечення стійкості фінансової системи до кібератак стає пріоритетом в умовах війни. Фінтех-компанії та банки повинні розробляти безпечні рішення для захисту даних клієнтів та фінансових операцій.

2. Інноваційність та адаптивність. В умовах нестабільності фінтех-екосистема має швидко адаптуватися до нових викликів, таких як зміни в регуляторному полі, “збої” в інфраструктурі тощо. Інноваційні рішення (мобільні платежі, онлайн-банкінг) стають поширенішими як і інші послуги, що є “продуктами” фінтеху.

3. Фінансова інклюзія та доступність. Важливо забезпечити доступність фінансових послуг, включаючи військових та постраждалих від війни. Це передбачає розвиток цифрових платформ, що дозволяють швидко отримувати доступ до фінансових послуг, у складних умовах. В реаліях війни до певної міри це одне із стратегічних завдань забезпечення стійкості фінансової системи в цілому.

4. Гнучке регулювання та державна підтримка. Уряду та іншим регуляторам необхідно створити сприятливі умови для розвитку фінтеху, зокрема через спрощення процедур ліцензування фінтех-компаній як альтернативи традиційним банківським установам, стимулювання інвестицій та підтримки стартапів. У період війни важливою є також швидка адаптація законодавства до нових викликів.

5. Міжнародна співпраця та інтеграція. Фінтех-екосистема України має бути інтегрована в міжнародні ринки і гармонізована із кращими європейськими практиками і світовими стандартами, що дозволить залучати інвестиції, обмінюватися досвідом та технологіями з іншими країнами.

6. Фінансова грамотність та навчання. Учасники фінтех-екосистеми повинні пропагувати підвищення фінансової грамотності. Значні резерви у стимулюванні формування цифрової культури, розвитку цифрових компетентностей, фінансової грамотності у впровадженні освітніх програм, починаючи із школи. Це дасть змогу значно краще орієнтуватися у використанні нових фінансових технологій, розуміти їх можливості, як наслідок сприятиме й цифровізації суб’єктів господарювання тощо.

7. Відбудова фінансової інфраструктури. Післявоєнне відновлення потребує відновлення не тільки фізичної, але й

фінансової інфраструктури. Фінтех-екосистема може сприяти відбудові через розробку рішень для управління фінансами, відновлення логістики і забезпечення прозорості фінансових потоків.

8. Підтримка та розвиток фінтех-стартапів. Підтримка фінтех-стартапів через державні програми, інкубатори, акселератори та залучення венчурного капіталу сприятиме розвитку нових продуктів, зокрема у сферах онлайн-банкінгу, цифрових платежів, блокчейну та захисту даних. У нинішній реальності стартап-культура в Україні хоча й розвивається, втім простежується дефіцит фінансової та іншої підтримки креативних команд та бізнесу, які себе позиціонують як стартапи [1].

Отже, стабільність фінансового сектору в період війни і створення умов для швидкого відновлення значною мірою залежатиме від розуміння концептуальної конструкції фінтех-екосистеми, сутності окремих її елементів і загальних принципів формування, на основі яких уже повинні розроблятися і впроваджуватися дієві програми та стратегії розвитку фінтеху в Україні.

Література:

1. Ременяк А.В., Клек А.Р., Шевчук Р.С. Концепція розвитку фінтех-екосистеми України: цифровізація суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та безпекових викликів. *Ефективна економіка*. 2024. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.78>

2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/ddwawxtdqjdc1p> (дата звернення: 21.11.2024).